

Кочерга Олександр Васильович,

доцент, заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат психологічних наук

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ

У статті розглянуто питання запровадження кредитно-модульної системи організації курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Інституті післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Ключові слова: кредитно-модульна система, дистанційна форма навчання.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сучасних умовах потребує врахування досягнень сучасної психолого-педагогічної науки в освіті дорослих. 135-річний досвід підвищення кваліфікації педагогічних працівників у м. Києві засвідчив, що вчитель не може й не має морального права зупинятись у процесі своєї освіти. Особливо помітним це є в сучасних умовах, коли на наших очах одне покоління пройшло шлях від звичайної самописки до сучасних комп'ютерних технологій і глобалізації світових знань.

Метою статті є аналіз сутності та перспектив розвитку кредитно-модульної системи в організації курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Окремим напрямкам вирішення цієї проблеми присвятили свої дослідження Я. Я. Болюбаш, В. В. Грубіянюк [1], З. С. Сейдаметова [2] та інші.

Закінчення ВНЗ надає педагогу відповідну базову фахову кваліфікацію, проте не забезпечує його педагогічної майстерності та обізнаності із сучасними досягненнями в галузі основ науки обраного фаху, не кажучи вже про

досконале володіння психолого-педагогічними знаннями. Особливо це відчувається після 5—10 років його роботи в школі. Коли вчитель набуває певного практичного досвіду, так би мовити, «набиває руку» у своєму навчальному предметі, йому часто здається, що це і є вершина педагогічної творчості. Проте йому катастрофічно не вистачає часу на самовдосконалення. Трапляється, що шкільний досвід учителя гальмує його прагнення до нового, свіжого, прогресивного.

«Обростаючи» досвідом, як мушля шкаралупою, вчитель часто стає жертвою психолого-педагогічних стереотипів, які жодним чином не обґрунтовуються сучасною психолого-педагогічною наукою. І чим далі, тим складніше йому вирватись із тенет оманливих поглядів і консервативних стереотипів. Тому, говорячи про сучасні курси підвищення кваліфікації, варто визначити їхнє місце в системі безперервної педагогічної освіти.

Сучасний динамічний світ потребує від педагога врахування у його діяльності тих нових технічних і педагогічних технологій навчання, які, нещодавно з'явившись, розвиваються дуже динамічно. Класичний урок перестав бути для учнів основним джерелом знань. Інформаційна злива щоденно вивертає на голови школярів і педагогів тонни подій, фактів, рефлексій, он-лайн-повідомлень, реакція на які має бути миттєвою, а не відтермінованою у часі.

Сучасний учитель втрачає імператив безперечної власної предметної авторитетності серед учнів: він не встигає все прочитати, з усім ознайомитись і бути в курсі усіх подій. Ось чому час, відведений на проходження курсів підвищення кваліфікації, має стати для педагога періодом, коли він може зупинитись у плині буденного часу, поглянути на події ніби збоку, очима колег-педагогів, методистів, викладачів Інституту і виробити власну рефлексію. Вочевидь, девізом курсів підвищення кваліфікації мають стати слова Платона: «Учитель нічого не вчить, його завдання полягає у тому, щоб вказати учневі шлях до істини».

Учитель на курсах має отримати (і навчитися самостійно знаходити) інструментарій (лоцію), за допомогою якого він і його учні зможуть зорієнтуватись у бурхливому морі інформації, дати власну оцінку подіям, визначити курс пошуку інформації, систематизувати потрібні інформаційні потоки, встановити пріоритетність і необхідність знайденої інформації.

Створення на курсах психологічного комфорту для вчителя, відхід від імперативності у взаємодії з педагогами, ствердження гуманістичних начал, духовне збагачення, індивідуальна траєкторія власного професійного зростання педагога, можливість вибирати необхідні, актуальні для вчителя курси — ось на що націлено роботу педагогічного і науково-педагогічного колективу Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Програма переходу на кредитну-модульну систему організації курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників відпрацьовувалась упродовж двох років. Спочатку як експериментальна для чотирьох груп слухачів різних фахів, потім для слухачів вищої категорії всіх фахів. Сьогодні кредитно-модульна система організації навчального процесу охоплює все курсове підвищення кваліфікації педагогів столиці.

Між тим запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації потребує подальшого розвитку й удосконалення. Цей процес в Інституті здійснюється поступово і поетапно. Кредитно-модульна система організації навчального процесу на курсах збільшує мобільність освіти, це пов'язано зі збільшенням свободи вибору курсистами навчального матеріалу, послідовності й темпу вивчення різних модулів, введенням індивідуальних навчальних планів.

В основу ідеї кредитно-модульної системи організації навчального процесу покладено три принципи:

- можливість обирати модулі, які зацікавили педагога;

- обрання індивідуального терміну підвищення кваліфікації, зручного для педагога;
- можливість накопичення педагогом кредитів з підвищення кваліфікації в різних наукових, науково-методичних закладах (скажімо, за рахунок набирання кредитів педагогами в районних науково-методичних центрах через проведення ними майстер-класів; консультування в Школі молодого педагога; участь у здійсненні педагогічного експерименту тощо).

Сьогодні під час проходження курсів підвищення кваліфікації педагога вищої категорії всіх фахів мають змогу обирати запропоновані навчальні модулі. На кожен фах пропонується 12 навчальних модулів. З 12 модулів обов'язковими для кожного фаху є 4, решта 8 пропонується педагогові на вибір. У сумі для виконання навчального плану курсів підвищення кваліфікації педагог має набрати 8 навчальних модулів і виконати випускні роботи (на цій підставі слухач курсів отримує свідоцтво державного зразка про підвищення кваліфікації).

Наступний крок — реалізація такої схеми роботи на курсах для вчителів першої категорії.

Проте існує ряд проблем, які потребують пошуку шляхів вирішення:

1. Сучасна нормативна база організації навчального процесу у ВНЗ «прив'язана» до планового виконання викладачем необхідної кількості годин. У той же час при введенні в «чистому» вигляді кредитно-модульної системи організації навчального процесу необхідно орієнтуватись на вибір, який роблять слухачі (якщо вчитель не обирає модулі деяких викладачів, як тоді вони мають виконувати своє навчальне навантаження?). В Інституті ми вирішуємо цю проблему за рахунок того, що з 8 модулів обов'язковими є 4. Це дає можливість вирівнювати виконання навчального навантаження викладачами.

2. Для реалізації бажання слухачів курсів встановити власну траєкторію проходження курсів необхідно відмовитися від суворої прив'язки до

обов'язкових термінів проходження курсів педагогами. Але скасування такого терміну і можливість вибору курсистами тих чи інших навчальних модулів не дають змоги обрахувати навчальне навантаження педагога на навчальний рік, а це, в свою чергу, унеможливорює розрахунок навчального навантаження викладача. Без реального навантаження викладач не може бути допущений до роботи. Як у такому разі це відобразити в індивідуальному плані викладача?

3. Якщо педагог скористається своїм правом набрати частину кредитів поза Інститутом, яким чином викладач Інституту зможе виконати своє обов'язкове навантаження?

Зрозуміло, що на цьому перелік питань, які виникають у зв'язку із упровадженням кредитно-модульної системи організації навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації, не завершується. Названі вище та інші питання колектив Інституту не просто ставить, але й шукає шляхи їх вирішення.

Одним з можливих шляхів вирішення означених питань може стати впровадження дистанційної форми навчання. Над цим колектив Інституту працює другий рік. За цей період ми пройшли шлях від створення нормативної бази і навчання викладачів-тьюторів до апробації реальної системи дистанційної освіти.

До головних особливостей, які технології ДН (дистанційного навчання) привнесуть у заочне навчання курсистів, варто віднести:

- можливість інтерактивної взаємодії між викладачем і тим, кого навчають, у діалоговому режимі, що у ряді випадків може наближатися за формою до взаємодії при традиційному аудиторному навчанні;
- швидку доставку навчальних матеріалів у електронному варіанті;
- оперативний доступ до баз знань, розміщених у мережі Інтернет;
- можливість тестування знань у дистанційному режимі;
- можливість проходження віртуального лабораторного практикуму;

- створення «віртуальних груп» (оперативна взаємодія тих, кого навчають, між собою) [3].

При цьому ДО (дистанційна освіта) включає три основні компоненти: відкрите навчання, комп'ютерне навчання, комп'ютерну систему комунікацій (Інтернет). Усі названі компоненти сприяють сильній пізнавальній мотивації, що і визначає ДО як технологію ХХІ століття. Посилена мотивація — це ще одна з характерних рис, якими ДО відрізняється від звичайного заочного навчання курсистів [4].

Усю створену систему дистанційної освіти було експериментально перевірено на двох референтних групах, до складу яких увійшли методисти та викладачі Інституту. Було створено й розгорнуто електронний журнал реєстрації слухачів, у якому має вестись облік виконання курсистами всіх робіт. Щодо роботи з таким електронним журналом слухачів методисти-куратори так само пройшли відповідне навчання.

До роботи з електронним журналом підготовлено навчальний відділ, який має стати головним контрольно-диспетчерським органом дистанційної освіти. Сьогодні кафедри Інституту працюють над підготовкою онлайн-конференцій, он-лайн-семінарів, забезпеченням спілкування у чаті, організацією автоматизованої перевірки виконаних курсистами навчальних завдань та тестів.

Робота системи дистанційного навчання в подальшому може здійснюватись як у чистому режимі дистанційної освіти, так і в комбінованому очно-дистанційному режимі. У перспективі інформаційні ресурси системи будуть використовуватись як окремі навчальні модулі з актуальних для слухачів курсів проблем.

Сьогодні на дистанційній платформі розміщено понад 30 модулів, які склали 11 фахових пакетів. І це тільки початок.

Система дистанційного навчання включатиме не лише текстову інформацію, але й аудіовізуальну, що дасть можливість розширити діапазон комунікації зі слухачами курсів. Навчальний практикум в он-лайн-режимі має дати можливість у реальному часі побувати на уроці кращих педагогів не лише

Києва, а й інших міст України. Система дистанційного навчання враховує й нагальні потреби педагогів щодо профільного навчання школярів.

Окремо в межах дистанційного навчання створено платформу для підготовки до пробного зовнішнього незалежного тестування учнів. Це допоможе учням у наближених до реальних умовах пройти тестування й одержати об'єктивну оцінку. Таким чином, учень зможе сам себе продіагностувати, що допоможе йому більш упевнено почуватися під час реального проходження зовнішнього незалежного тестування.

Нещодавно в Інституті було створено віртуальні кабінети фізики, біології, хімії та іноземних мов. Це дало можливість забезпечити ефективне застосування останніх досягнень комп'ютерних технологій. Учителі можуть побачити й випробувати на практиці спеціальні датчики, віртуальні схеми, комп'ютерні програми, навчитися контролювати дії учня під час використання в класі комп'ютерної техніки за програмою: «Один учень — один комп'ютер».

Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації потребує і нового якісного змістового наповнення, яке спирається на сучасні досягнення в навчанні дорослих. Працівники Інституту активно працюють над професійним самовдосконаленням. Про це свідчать десятки отриманих сертифікатів про успішне проходження тренінгів та навчальних курсів як в Україні, так і за кордоном.

Для навчального процесу курсів формується банк уроків та мультимедійних презентацій з різних навчальних предметів. Почато роботу зі створення педагогічного інформаційного середовища. Методисти і викладачі Інституту сьогодні працюють над створенням окремих предметних сайтів для практичних психологів і соціальних педагогів, учителів математики, фізики, інформатики, хімії. По суті, створюється професійне віртуальне середовище вчителів міста, яке буде суттєво впливати на професійний рівень педагогічних працівників не лише столиці, але й усієї України. Це допоможе посилити мотивацію вчителя до професійного самовдосконалення, а за умови

модернізації роботи курсів підвищення кваліфікації педагогів значно підвищить рівень професійного зростання і вдосконалення вчителя.

Ресурсний педагогічний центр Інституту працює над добором і систематизацією актуальної методичної, психолого-педагогічної інформації, здійснює запис її на електронних носіях і розміщення в Інтернеті. Розпочато роботу з оцифрування створених працівниками Інституту підручників та науково-методичних посібників. Чималий обсяг науково-методичної інформації готується до розміщення на сайтах Інституту (ipro.org.ua, ipro.kmru.edu.ua) і адресно для слухачів курсів і всіх педагогів міста.

Відповідно до Концепції розвитку цілісної системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у м. Києві та комплексних заходів щодо її реалізації Інститут післядипломної педагогічної освіти працює над виконанням таких завдань:

- модернізація змісту, форм і методів організації навчального процесу на засадах упровадження освітніх інновацій;
- запровадження системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, у тому числі на основі дистанційного навчання;
- створення інформаційного середовища для підвищення професійного рівня педагогічних працівників закладів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб в особистісному і професійному зростанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник / За ред. В. Г. Кременя. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 384 с.
2. Сейдаметова З. С. Кредитно-модульна система і вибір навчальної траєкторії / З. С. Сейдаметова // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. — К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2006. — Вип. 43. — С. 3—8.

3. Подготовка и проведение учебных курсов в заочно-дистанционной форме обучения: метод. рекомендации преподавателям / Под ред. И. А. Цикина. — СПб.: Изд-во СПбГТУ, 2000.

4. Кухаренко В. М. и др. Основы дистанционного обучения / В. М. Кухаренко и др. — Х.: ХГПУ, 1999. — 182 с.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС

13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти

Кочерга О. В.

Інноваційні підходи до організації навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогів

Кількість використаних посилань — 4.

Кочерга А. В.

Инновационные подходы к организации учебного процесса на курсах повышения квалификации педагогов

В статье рассмотрен вопрос внедрения кредитно-модульной системы организации курсов повышения квалификации педагогических работников в Институте последипломного педагогического образования Киевского университета имени Бориса Гринченко.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, дистанционная форма обучения.

Kocherha A. V.

Innovative approaches to the organization process of the school courses teacher qualifications

The article is devoted to the problems connected with introducing of credit-module system training courses organization for pedagogical specialists of In-Service Teacher Training Institute of Kyiv Boris Grinchenko University.

Keywords: credit-module system, teaching distance form.